

GUSTAV BANG

26. September 1871—31. Januar 1915.

Med Gustav Bang har det danske Socialdemokrati mistet sin førende Teoretiker, den Mand indenfor Partiet, hvis hele Virke var lagt an paa at holde Principerne i Orden, paa at underbygge dem og paa at udbygge dem. Fra han som 26aarig i 1897 forsvarede sin Doktordisputats: Den gamle danske Adels Forfald (hvis Thesis var, at i fysisk og psykisk Degeneration laa den inderste Aarsag til, at den gamle danske Adel i 1660 mistede sin politiske Magt) har han gennem næsten 20 Aar eftervist økonomisk og social Fremvækst og Forfald. Han medbragte til dette Arbejde den skolede Historikers Samvittighedsfuldhed, han havde et grundigt Kendskab til den økonomiske Teoris Systemer, og han bragtes af sit Hjertes Trang og sin politiske Overbevisning i den nærmeste Berøring med Livet og de smaa i Samfundet. Var han derfor end fuldtro Marxist, for hvem lidet af Mesterens Værk syntes anfægteligt, saa havde han til Værn imod mulig økonomisk-teoretisk Doktrinarisme en med Aarene stedse stigende Interesse for Dagen og Vejen, for Menneskenes Børn i deres daglige Dont, i deres korte Liv og deres lange Arbejde. Tyve Aar i Socialdemokratiets Tjeneste havde ikke svækket den ungdommelige Be-

GUSTAV BANG

26. September 1871—31. Januar 1915.

Med Gustav Bang har det danske Socialdemokrati mistet sin førende Teoretiker, den Mand indenfor Partiet, hvis hele Virke var lagt an paa at holde Principerne i Orden, paa at underbygge dem og paa at udbygge dem. Fra han som 26aarig i 1897 forsvarede sin Doktordisputats: Den gamle danske Adels Forfald (hvis Thesis var, at i fysisk og psykisk Degeneration laa den inderste Aarsag til, at den gamle danske Adel i 1660 mistede sin politiske Magt) har han gennem næsten 20 Aar eftervist økonomisk og social Fremvækst og Forfald. Han medbragte til dette Arbejde den skolede Historikers Samvittighedsfuldhed, han havde et grundigt Kendskab til den økonomiske Teoris Systemer, og han bragtes af sit Hjertes Trang og sin politiske Overbevisning i den nærmeste Berøring med Livet og de smaa i Samfundet. Var han derfor end fuldtro Marxist, for hvem lidet af Mesterens Værk syntes anfægteligt, saa havde han til Værn imod mulig økonomisk-teoretisk Doktrinarisme en med Aarene stedse stigende Interesse for Dagen og Vejen, for Menneskenes Børn i deres daglige Dont, i deres korte Liv og deres lange Arbejde. Tyve Aar i Socialdemokratiets Tjeneste havde ikke svækket den ungdommelige Be-

gejstring og den Tro paa sin Sags Sandhed, der havde ført ham til Arbejdernes Parti, men han glemte ikke Enkelthederne for de store Udsyn, aldrig Livet for de Teorier, der var bygget over det. Derom vidner hele hans litterære Arbejde, fra Bogen om Kapitalismens Gennembrud til Afhandlinger i „Social-Demokraten“ om Arbejdernes Husholdningsregnskaber og om de enkelte Samfundsklassers Skattebyrde. Det er et Vekselspil mellem Socialismens Principer, der som Lyskastere bestråler Enkelthederne og faar dem til at træde skarpt og synligt frem og saa de tydeligt fremtrædende Enkeltheder, der viser, hvor klart og letfatteligt alt bliver i disse Principers Lys. Gustav Bang mestrede denne Fremstillingsform; og var det end ikke Videnskab i dette Ords almindelige Forstand, fordi det alt tjente et givet Formaal, saa varede dog Bangs store Ærlighed ham mod Fortegnelse af Billedet; var det Teori, hvorom Talen var, nuvel, saa var det Marxismens Teori, der ud fra sine Axiomer behandledes med Klarhed og Konsekvens. Og var det et faktisk foreliggende socialt Forhold, der skulde behandles, saa var det jo nok at sige Sandheden. Et statistisk Tabelværks „tørre“ Talrækker — og faa kendte vor Statistik som han — kunde i hans Fremstilling i al sin stillfærdige Sanddruhed blive mere veltalende og mere agitatorisk end de stærkeste Ord. Men der var jo ogsaa i meget af hvad han skrev, Lærerens Trang til at give sin Viden ud. Han almindeligtgjorde økonomisk Viden for den største Læsekreds, dette Land kender. Og at han blev læst og paaskønnet af mange, — fler end „Folk“ troede, derom er ingen Tvivl mulig. Disse ugentlige Afhandlinger i „Social-Demokraten“ vidnede

i lige Grad om danske Arbejderes Trang til Viden og om Gustav Bangs store Krav baade til sig selv og til sine Læsere. Han gik ikke ned, men lod dem, der kunde og havde Energi, arbejde sig op til ham. Det synes mig givet, at i dette Forfatterskab har han sin største Betydning; hans historiske og statistiske Værker — og en Bog som hans „Kirkebogsstudier“ bør nævnes her — kunde maaske andre have gjort, men denne Blanding af folkelig Fremstilling og næsten tyngende Grundighed, der var over hans „Mandagsartikler“, den var egen for Gustav Bang, og den vil vel ogsaa vanskeligt andre kunne føre videre.

Der staar i det kommunistiske Manifest: Die Geschichte aller bisherigen Gesellschaft ist die Geschichte von Klassenkämpfen. Denne „materialistiske“ Historieopfattelse er, navnlig under Paavirkning fra Engels, tit taget i altfor bogstavelig Forstand. Det er ikke nok at en Tilstand er til Stede; for at den kan komme til at øve Indflydelse, maa den erkendes. Det er saaledes sikkert umuligt at overvurdere Betydningen af en Bog som „Das Kapital“ baade for Klassekampen og for Verdenshistorien. Den sociale Videnskabs Betydning for Samfundsudviklingen er da ogsaa et Afsnit i Gustav Bangs Bog om den socialistiske Fremtidsstat. Men det er et farligt Hverv, der gives Teoretikeren, herude paa den anvendte Videnskabs Overdrev, at fordele Lys og Skygge ret mellem Teorien og de økonomisk-sociale Interesser. Dog det skal siges om Gustav Bang, at hverken Teorien eller det danske Socialdemokrati nogen Tid havde Grund til Klage.

E. C.